

Повне внутрішнє відбивання світла

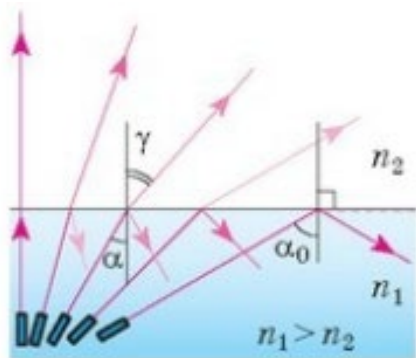
Основні терміни та закони: *повне внутрішнє відбивання світла, граничний кут повного внутрішнього відбивання*

Явище повного внутрішнього відбивання вперше було описане Йоганном Кеплером на початку XVII століття. Навіть сьогодні чудово вивчене явище є популярним об'єктом, якому приділяють багато уваги. Вперше ці ефекти досліджував російський фізик Олександр Олександрович Ейхенвальд понад сто років тому.

Повне внутрішнє відбивання світла – явище, за якого заломлення світла відсутнє, тобто світло повністю відбивається від середовища з меншою оптичною густиною.

Дослідимо випадок, коли світло переходить із більш оптично густого середовища в середовище з меншою оптичною густиною. У цьому випадку $n_1 > n_2$, тому згідно із законом заломлення світла $\sin \alpha < \sin \gamma$. Отже,

кут заломлення γ більший, ніж кут падіння α .

Розглянемо, як змінюватиметься кут заломлення світлового пучка в разі збільшення кута падіння. Спрямуємо вузький пучок світла на поверхню поділу середовищ і поступово збільшуватимемо кут падіння (див. рисунок). Частина світла пройде через межу поділу, а частина відіб'ється. Бачимо, що заломлений

пучок світла наблизатиметься до межі поділу середовищ, при цьому його яскравість буде зменшуватися, а яскравість відбитого пучка світла, навпаки, буде збільшуватися. За певного кута падіння α_0 кут заломлення досягає 90° і світло повністю відбивається — заломлений пучок світла зникає, а вся світлова енергія повертається в перше середовище. Зрозуміло, що в разі подальшого збільшення кута падіння заломлення світла не спостерігатиметься.

Кут падіння α	Кут заломлення γ	Частина відбитої енергії, %
0°	0°	4,7
10°	16°	4,7
20°	32°	5,0
30°	51°	6,8
35°	63°	12
39°	79°	36
40°	90°	100
45°	-	100

*У наведеній таблиці демонструється зміна частини відбитої енергії під час переходу світла зі скла в повітря.

Найменший кут падіння, починаючи з якого вся світлова енергія повністю відбивається від межі поділу двох прозорих середовищ, називають граничним кутом повного внутрішнього відбивання α_0 .

Урахувавши, що за кута падіння $\alpha = \alpha_0$ кут заломлення γ дорівнює 90° , і спираючись на закон Снелліуса $\frac{\sin \alpha}{\sin \gamma} = n_{21}$, маємо: $\sin \frac{\sin \alpha_0}{\sin 90^\circ} = \frac{n_2}{n_1}$, або $\sin \alpha_0 = \frac{n_2}{n_1}$, де n_1 і n_2 — абсолютні показники заломлення першого і другого середовищ відповідно.

Якщо світло падає із якогось прозорого середовища на межу поділу з повітрям або з вакуумом ($n_2 = 1$), то:

$$\sin \alpha_0 = \frac{1}{n_1}, \text{ де } n_1 \text{ — абсолютний показник заломлення середовища}$$

Застосування та прояви у природі явища повного відбивання світла

